

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/82649,Urbanski-Wojciech.html>
2021-12-09, 11:52

Urbański Wojciech

URBAŃSKI Wojciech (28 III 1820, Chodorów k. Żurawna – 25 VI 1903, Lwów), fizyk, bibliotekarz. Pochodził z zubożałej szlachty, był synem Jana i Antoniny Woyna.

Uczył się w Brzeżanach, potem w Stanisławowie oraz w seminarium filozoficznym jezuitów w Tarnopolu. Wykazywał duże zainteresowania i zdolności matematyczne, ale w 1839 rozpoczął studia prawnicze na uniwersytecie we Lwowie. Przerwał je po roku z powodu trudności materialnych i podjął pracę guwernera w arystokratycznej rodzinie Adama Baworowskiego. Matematyki i fizyki uczył się samodzielnie. W 1846 wyjechał do Wiednia, gdzie nadal pogłębiał wiedzę z fizyki i uzyskał (1847) stopień doktora na podstawie rozprawy z zakresu elektrostatyki.

Po powrocie z Wiednia pracował w gimnazjum w Przemyślu. Napisał kilka podręczników dla szkół, a w 1850 habilitował się na uniwersytecie we Lwowie z fizyki matematycznej i rozpoczął tam wykłady z fizyki, od 1857 jako zastępca profesora i przełożony gabinetu fizycznego. W 1859 objął prestiżowe stanowisko dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej, które zapewniało mu dużą niezależność. Kierował tą instytucją z wielkim powodzeniem przez 33 lata.

Dorobek U. był bardzo duży. Wymienić trzeba przede wszystkim obszerne, dwutomowe dzieło *Fizyka umiejętna ze stanowiska najnowszych poglądów i odkryć* (Warszawa, 1866, t. 1, 1867, t. 2). Był to najlepszy polski podręcznik o poziomie uniwersyteckim w 2. połowie XIX w., aż do ukazania się w 1898 *Zasad fizyki* A. Witkowskiego. Wyróżniał się przejrzystością i wysokim poziomem wykładu. Obejmował zagadnienia bardzo aktualne (np. dyskusję wyników teorii kinetycznej gazów uzyskanych zaledwie kilka lat wcześniej przez Rudolfa Clausiusa i in.). Nie zawierał wyższej matematyki, przez co wyprowadzenia wzorów i

przekształcenia matematyczne były dłuższe, ale wyjątkowo jasno i przejrzysto przedstawione.

U. wydał też w języku niemieckim wykłady „fizyki wyższej” (*Vorträge über höhere Physik*, Lwów 1857) i książkę o teorii potencjału i jej zastosowaniach (*Theorie des Potentials und dessen Anwendungen auf Electricität*, Berlin 1864), ponadto kilka podręczników fizyki i matematyki dla szkół, kilka książek popularnych, hasła z fizyki w 28-tomowej *Encyklopedii Orgelbranda*, a także kilkadziesiąt artykułów popularnonaukowych w różnych czasopismach. Był członkiem honorowym emigracyjnego Tow. Nauk Ścisłych w Paryżu i na posiedzeniach tego Towarzystwa referował swoje oryginalne prace z elektrostatyki, o rozkładzie gęstości ładunku elektrycznego na wybranych układach przewodników o różnych kształtach. Prace te zostały opublikowane w „Pamiętniku Towarzystwa Nauk Ścisłych w Paryżu”.

M. Dąbrowski: *Wojciech Urbański – polski badacz zjawisk elektrycznych*, „Nauka” 2007, nr 2; tegoż: *Prace Wojciecha Urbańskiego z dziedziny nauk elektrycznych*, „Przegląd Elektrotechniczny” 2010, z. 4.

Andrzej Kajetan Wróblewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)